Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 220 (4856)
СУББОТО
НОЯБРИИН
10
1945 он

Сэн 20 мүн.

„Советскэ арад болбол ами бэеэ гамнахагүй тэмсэлээрээ Европын болбосоронгы байдалые фашистска һүйдхэлшэдһөө аршалаа гэжэ мүнөө бүхыдөө мэдэрнэ. Хүн түрэлхитэнэй түүхын үмэнэ советскэ арадай агууехэ габьяань энээндэ байна“.

И. СТАЛИН.

Агууехэ Октябрьска Социалистическэ Революциин XXVIII жэлэй ой

Московско Соведэй баярай заседани дээрэ 1945 оной ноябриин 6-да

В. М. МОЛОТОВОЙ хэһэн элидхэл

Нүхэдүүд, хүндэ хүшэр дайн сэрэгые хэдэн жэл соо хэһэнэй һүүлээр бидэнэр мүнөөдэр Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 28-дахи ойе амгалан сагай ба фашизмые илаһан алдарта илалтын эршэн байдалда һайндэрлэжэ байнабди. (АЛЬГА ТАШАЛГАН).

Манай оронии ба бухы Европые тамалһан гитлеровскэ Германида эсэргүү дайнай дүрбэн жэл ба баһа мүнөө жэлэй намар агрессивнэ Японидо эсэргүү хэхэ ёһотой болоһон зүүн тээхи дайн үнгэржэ дүүрэбэ. Советскэ арадай шиидхэхы һүүри ээлһэн тэрэ героическа тэмсэл соо бухы дэлхэйн арадуудта энхэ амгалан байдал түйлагдаа, дэлхэйн фашизмын ба дэлхэйн агрессиин гол гуламтанууд—баруун тээ ба зүүн тээ усадхагдаа. Мүнөө бидэнэр илалтаяа бухэжүүлэн абахын тулада, амгалан тайбан ажалдаа орохо арга-боломжотой болообди.

Нүхэр Сталин иигэжэ хэлээ һэн:

«Манай советскэ арад илалтын хэрэгэй тулада хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаба. Бидэнэр хүндэ хүшэр жэлнүүдые тэсэжэ гараабди. Тэдэ мүнөө бидэнэр илаабди гэжэ хүн бүхэн хэлэжэ шадаха байна. Энээнһээ хойшо Баруун тээ немецкэ добтолгын ба Зүүн тээ японскэ добтолгын аюулһаа манай Эсэгэ оронии аршалагдаһан дээрэ теоложо шадаха байнабди. Бухы дэлхэйн арад зоной үни удаан хүлеэһэн эб найрамдал ерэбэ».

I. Дэлхэйн хоёрдохи дайн ба Советскэ Союз

Тонуул дээрэмдэлгэтэ добтолго гэнэдхээн хэһэн ябадалынь амжалта олгохо байха гэжэ бодоод, немецүүд манай орондо сүмэрэн ороһон юм. Советскэ Союз удаан торохогүй, хэдэхэн недели болоод, ядахын сагта, хэдэхэн һара болоод—Германи болбол СССР-ые бутасохихо ба Гитлер илалтын баяр хэхэ юм гэжэ гансахан Германида бэшэ, мүн баһа ондоошье гүрэнүүдтэ олон хүнүүд тоолоһон байгаа. Энэнь Баруун Европодо гитлеровецүүдэй нилеэдгүй хүнгэн амжалтануудые хэһэнэй һүүлээр олон хүнүүдтэ зайлашагүй шэнгеэр үзэгдөө һэн. Түбхын түрүүндэ, Россида болоһон Октябрьска революциин «хүүли ёһые» юрэдөө тоогоогүй байһан хүнүүд, мүн тэрэшэлэн манай революцияр байгуулагдаһан советскэ гүрэнэй бодото арадай шанартай байһанине ойлгохо шадалгүй байшаһан хүнүүд иимэнүүд тобшолол хэдэг байһан юм. Советскэ Союзда хэһэн германска добтолго хадаа дайнай түрүүшын үедэ манай оронной үзэжэ байһан айхабтар хүнэд бэрхэшээлнүүдэй хойноһоо эрхэтэ дарһан хаража байһан манай хилын саадахи нүхэрнэршье угаа ехэ шалгалта болоһон байна.

Гэнтын добтолго болоһоншье һаань, Советскэ Союз хүл дээрээ тогтожо шадаа. Дайнай түрүүшын жэлнүүдтэ ушаруулагдаһан материальна гарза хохидол болон гунзэгы шарханууд тэрэнэй бэеын болон ухаан сэдьхэлэй хүсэн шадалые буурууулаагүй. Улаан Арми болбол жагсаалаа шэнэдхэжэ ба түрүүшын сохилтонуудһаа заһаржа шадаа. Советскэ арад хүсэ шадалаа эршэдхэжэ, дайсанда сухарима шанга харюу сохилто хэһэн байна. Манай армиин түрүүшээр фронтын зарим участогууд дээрэ, удаань бухы фронт дээрэ хамгаалгаһаа добтолгодо ороһон тэрэ сагые бултадаа мэдэхэ байха.

Бэеэ хамгаалха гэһэн ябадал болбол демократическа ехэ ба бага гүрэнүүдэй антигитлеровскэ нэгэдэмэл фронт байгуулха шухала байһанине зааһан юм. Англо-советско-американска коалици хадаа гитлеризмэ эсэргүү демократическа оронуудай нииитын тэмсэл эмхидхэхэ ябадалда өөрынгөө түүхэтэ зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлһэниинь бүгэдэндэ элитэ. Хоёр фронтнуудай абарга соо Германие хабшажа Баруун Европодо хоёрдохи фронт нээһэн ябадал германска фашизмын байдалые найдабаригүй болгоһониинь баһал мэдээжэ гээшэ. Гэхэтэй хамта, советско-германска фронтын байдалдахи үндэһэн хубилалта хадаа хоёрдохи фронтын нээгдэхэһээ үшөө нэгэ жэл урид, Улаан Армиин хүсэн түгэлдэр ба улам шангадажа байһан эрид түрилтэ доро гитлеровскэ сэрэгүүдэй гутамшаг муухайгаар гэдэргээ сухарижа ябаһан сагта болоһон байна. (УЛААН ҮРГЭЛЖЭЛҺЭН АЛЬГА ТАШАЛГАН).

Иигэжэ, Октябрьска революцияр байгуулагдаһан гүрэн болбол фашистска добтолгоһоо имагтал бэеэ хамгаалжа шадаһан тэды бэшэ, харин фашизм ба агрессиин гол гуламтые дарахын тулада добтолгодо ороһон байна. Тиихэдээ советскэ засаг болбол дэлхэйн үнгэрөөшэ дайнай үеын үмхирхэй царизмын засагтай түһөөтэй бэшэ юм байна гэжэ бултанда элитэ болоо һэн.

Иигээд ерэхэдээ, советскэ гүрэн хадаа өөрынгөө түлөө нэрэтэй солотойгоор тэмсэжэ шадаха ба оронойнгоо түүхэдэ үзэгдэһэн эгээл хүндэ хүшэр шалгалтануудые дабажа гараха шадалтай байһаниинь элитэ болоо. (АЛЬГА ТАШАЛГАН).

Гитлеровскэ Германи гансахан советскэ гүрэндэ аюул ушаруулаа бэшэ. Бүри СССР-тэ добтолхоһоо урид германска фашистнууд Норвеги, Бельги, Голланди, Франци, Греци, Югославие эзэлһэн юм. Немецүүд өөһэдынгөө союзнигуудай тоодо гансахан фашистска Италитай бэшэ, мүн Германитай сэрэгэй союз баталһан европейскэ ондоошье хэдэн оронуудтай байгаа. Испани ба бусад хэдэн оронууд Гитлертэ яһала эли туһаламжа үзүүлжэ байгаа. Гитлеровскэ добтолгын аюул мүн Англи дээрэ бууһан байна. Хэрбээ Советскэ Союз худаа хэһэн добтолго амжалтаар дүүрэһэн һаань, бухы Европа Гитлерэй сабхи доро орожо болохо һэн.

Гитлеровецүүд Европа дээрэ тогтоохо гэһэн «шэнэ гуримаа» элдэб янзаар гоёон һархайлгажа байба. Элдэбын квислингнүүд ба лавальнууд шэнгиин фашистска дахуулнууд германска эзэндээ ажал хэхээр бэеэ хүлээжэрхёод байба. Али бухы демократическа учреждениинүүдые үгы хэжэ ба ажалша ангинуудай али бухы политическэ эрхэнүүдые усадхажа, хаа-яанагүй гитлеризмын ээрхэг ёһон тогтоогдожо байгаа, мүн тиихэтэй хамта, гитлеровецүүд өөһэдынгөө фашистска дээрэмдэлгын һүрэг сэрэгүүдые тэдхэхын ба улам ехээр зэбсэглүүлхын тулада бухы материальна ресурсануудые богоолшологдоһон оронуудһаа хулгайлжа ба һероон хухэжэ байгаа. Советскэ Союзда хэһэн добтолгын түрүүшын амжалтанууд гитлеровецүүдэй толгойе улам ехээр эрьюулһэн байна. Тэдэнэр хадаа гансахан Европа дээрэ ээрхэхэ тухайгаа бэшэ, харин бухы дэлхэйе мэдэлдээ абахаар үнгэлөөжэ байһанаа улам сэхээр хэлэдэг болоо һэн. Тэрэнэй аюултай түсэбүүд—Европын. гансахан шье Европын бэшэ, бусад арадуудые германска яһатанай зонхилжо байха гэһэн авантюристическэ түсэбынь бухы дэлхэйн үмэнэ задаржа харагдаба. «Доодо яһатанда» тоологдодог бусад арадуудые «дээдэ яһатанай» зонхилжо байха гэһэн германско-фашистска теори болбол Европын хүгжэл болбосоролой саашадаа байха ябадалда сэхэ аюул тохёолдуулһан байха юм.

Гитлеровскэ бандануудай сүмэрэн ороһон оронуудта арад зониинь фашистска эзэмдэгшэдтэ харюу үгэхын тулада муу бэлэдхэлтэй байшоо. Имагта удаань, эрхим патриодууд-демократуудай ороолдолгын ашаар, булимтарагшадта эсэргүүсэхэ демократическа хүсэнүүд бии боложо ба саашадаа ургажа гараһан юм. Бухы арад зониинь булимтарагшадта эсэргүү восстаниида дэмжэлгэ үзүүлжэ байһан Югослави шэнги тиимэ оронуудташье гитлеризмын сэрэгэй хүсэн шадалые нуга дараха хүсэн хүрэлсэгүй байгаа. Гансал манай армиин добтолгодо орожо, германска сэрэгүүдые бута нэрьежэ эхилээд, тэдэнэй иһагдашагүй гэһэн еүүе хүү таган унагааһан хойнонь лэ, германска империализмын богоолшолһон арад түмэнние сүлөөлхэ үргэн ехэ арга-боломжонууд нээгдэбэ. Улаан Арми баруулжаа дабшажа, хүршэ оронууд болон Европын бусад арадуудта сүлөөлэлтэ асарба. Тиихэдээ советскэ арминууд союзнигуудай арминуудтай хамта Европын оронуудые, мүн Германитай союзаа таһалжа, гитлеризмые усадхахын түлөө тэмсэжэ байһан арадуудай эзэргэдэ бодоһон оронуудыешье сүлөөлэгшэд болон ороһон байха юм.

Иигэжэ, Европын оронуудые гитлеризмын дарлалтаһаа сүлөөлһэн хэрэг хадаа манай илалта түгэс Улаан Армиин түүхэдэ алдарта һайхан хуудаһаниинь боложо ороход байна. (НЭРЬЕМЭ АЛЬГА ТАШАЛГАН).

Фашистска Итали болбол Европодо дай үүдхэһэн Германиин талада түрүүлэн ороо һэн. СССР-тэ добтолхо үедэ Румыни, Венгри, Финляндиин правительствонууд гитлеровскэ Германитай сэрэгэй союз баталжа, өөһэдынгөө оронуудые Советскэ Союзда эсэргүү дайнда татажа оруулһан байна. Мүн тиихэ үедэ гитлеровскэ агентнуудһаа бүридэһэн правительствотай байһан Болгариишье Германитай союз хэһэн байгаа һэн. Иимэ болохолоороо, фашистска ёһо гуримтай байһан европейскэ гүрэнүүд, хэрбээ зарим ушарые хэлээгүй юм хаа, дэлхэйн хоёрдохи дайн соо өөһэдынгөө хуби заяае гитлеровскэ Германиин хуби заяатай холбоһон болоно. Тиимэ дээрэһээ Германиин диилдэлгэ хадаа гансахан лэ германска фашизмын диилдэлгэ бэшэ гээшэ. Тэрэ хадаа европейскэ бусадшье оронуудта фашизмын диилдэхэ ябадалда хүргэһэн байна.

Тиимэһээ, манай илалтын удхашанарые германска фашизмые бута сохиһон гансахан тэрэ талаһаань бэшэ, мүн баһа бухы Европа дээрэхи фашизмые сэрэгэй болон морально-политическэ талаар бутасохиһон ябадалһаа хаража үзэхэ хэрэгтэй. (АЛЬГА ТАШАЛГАН).

Европада дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр, бухы дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохо ябадалые шангалхын тулада, зүүн тээ японско агрессиие усадхаха гэһэн зорилго союзна державануудай үмэнэ гараба. Советскэ Союз энэ зорилгые шиидхэхэ хэрэгһээ хажуу тээ үлэжэ шадахагүй байгаа, юуб гэхэдэ, СССР ба тэрэнэй союзнигуудай хоорондо харилсан абалсаһан уялганууддтай байһан ба мүн зүүн зүгтэ манай аюулгүй байха гэһэн интересүүд энээние эрид шачгаар эриһэн байна. Урдань Япони хадаа манай оронде нэгэнтэ бэшэ добтолһон ба зүүн зүгтэ японтоной добтолго хэхэ саг үргэлжын аюул манай оронной үмэнэ ходо байдаг байһыень бултадаа мэдэнэбди. Эдэ бүгэдэ хадаа Японидо эсэргүү дайнда Советскэ Союзай оролгые зайлашагүй болгоһон юм. Германска фашизм болбол советско-германска фронт дээрэ диилдэһээр диилдэжэ байһан сагһаа эхилээд,—энээнһээ хойшо зүүн тээ японско агрессиишье эсэс урилшалан шиидхэгдэһые ойлгожо ядамаар бэшэ. Ороол Японидо эсэргүүсэн орожо, Советскэ Союз болбол Японийн диилдэлгые ба тэрээгээрээ зүүн тээ дайнай эсэсые ойртуулһан байна.

Япони болбол гитлеровскэ Германиин замаар ябажа, союзнигуудай үмэнэ капитулироваһан байха юм. Европые зонхилхо гэһэн германска империализмын гансахан тэрэ түсэбүүд бэшэ, мүн Азиие зонхилжо байха гэһэн японско империализмын горьдолгошье бута һүрэһэн байна. Гэхэтэй хамта, үшөө һаяхан баруун тээхи ба зүүн тээхи фашистнууд эдэ түсэбүүдые дэлхэйе зонхилхо ябадалай нэгэн шата болгон хараваг байжа, манай энэ үедэ тэрэ мэтын агрессивнэ бодолнууд али тухай харалган ба авантюристичнэ байһые өөһэдынгөө үльгэр жэшээ дээрэ харуулаа. Зүүн зүгэй фашизм ба агрессиин гол гуламта болохо японско империализмын диилдэлгэ ба Хитадые японско эзэмдэгшэдһээ сүлөөлэлгэ хадаа Азиин, гансахан шье Азиин бэшэ, оронуудай демократическа хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ ашаг туһатай байна. Энэ илалтые бэхижүүлхэ ябадал—демократическа бухы оронуудай интерес болоно. Тиимэ дээрэһээ, Японийн капитуляциин условинуудта союзна гол державануудай зүгһөө зохихо хяналта тогтоохо тухай союзнигуудай хоорондохи хэлсээнүүдтэ Советскэ Союзай тиимэ ехэ удхашанар олгодог байһаниинь ойлгосотой. Энэ асуудалда гараһан бэрхэшээлнүүд үшөө усадхагдаадүй гээшэ. Гэбэшье Советскэ Союз хадаа эб найрамдалда дуратай бухы державанууд агрессивнэ Японие дараһан илалтые бухэжүүлжэ, абаха ба тэрэнэй тулада союзна державануудай хоорондохи хани барисаанай зохихо условинуудые байгуулха шухала байһан мэдэрэлээр дүүрэн байна гэжэ этигэһэнээ мэдүүлнэ.

Германишье, тэрэшэлэн Японишье союзнигуудай үмэнэ үгэ дуугүйгөөр капитулироваха ёһотой байгаа. Тиимэ болохолоороо, англо-советско-американска коалици болбол урдаа табиһан зорилгодоо хүрэбэ гээшэ. Демократическэ оронуудай ашаг туһада дэлхэйн хоёрдохи дайниие илалта түгэлдэрөөр дүүргэхэ ябадалда илангаяа, фашизм ба агрессиин үлэмжэ аюултай гуламта болохо—гитлеровскэ Германие усадхаха ябадалда шиидхэхы һүүринь Советскэ Союзда хамаадана гэжэ манай оронной хүн зон мүнөө сэдьхэлээ ханангяар мэдэрнэ. Советскэ арад гитлеровскэ Германида эсэргүү өөрынгөө дайниие Эсэгэ орөноо хамгаалгын Агууехэ дайн гэжэ нэрлэһэн байна. Советскэ арадай үльгэр жэшээ дээрэ бусад оронуудай патриодууд, Эсэгэ оронойнгоо түлөө, тэрэнэйнгээ эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байдалай түлөө хайшан гэжэ тэмсэхын һургаал абаа. Советскэ арад гансахан өөрынгөө оронии сүлөөлһэн тэды бэшэ, харин бухы Европа дээрэ эб найрамдал ба эрхэ сүлөөтэ байдал һэргээн бодхоохын түлөө героическа тэмсэл ябуулһаниинь мүн лэ элитэ.

Нэгэ жэлэй саада тээ нүхэр Сталин иигэжэ хэлээ һэн:

«Советскэ арад болбол ами бэеэ гамнахагүй тэмсэлээрээ Европын болбосоронгы байдалые фашистска һүйдхэлшэдһөө аршалаа гэжэ мүнөө бүхыдөө мэдэрнэ. Хүн түрэлхитэнэй түүхын үмэнэ советскэ арадай агууехэ габьяань энээндэ байна». (УЛААН ҮРГЭЛЖЭЛҺЭН АЛЬГА ТАШАЛГАН).

II. Бухы дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоолго ба эб найрамдалда дуратай арадуудай интересүүд

Дэлхэйн хоёрдохи дайн хадаа дэлхэйн нэгэдэхи дайнһаа олон юумэзээ, түбхын түрүүндэ, энэ дайнда арад зоной хабаадаһан хэмжээгээр, мүн дайнай ушаруулһан хүн зоной хоролто ба материальна гарза хохидолой тоо хэмжээгээр илгаатай байба. Газарай бүмбэрсэг дээрэ һуудаг зоной табанай дүрбэн хубинь дэлхэйн һүүлшын дайнда али нэгэн хэмжээгээр хабаадалсаба. Сэрэглэһэн хоёр лагерьнуудта дайшалан татагдагшадай тоо 110 миллион үлүүтэй хүн болоһон юм. Эдэ жэлнүүдтэ үнэхөөрөө нейтральна байһан оронии нэрлэхэ аргагүй шахуу байгаа. Дэлхэйн хоёрдохи дайн сэрэгые гаргажа, тодорхойлон хэлэхэдэ, өөрынгөө хэмжээнэй талаар үзэгдөөгүй ехэ дайниие һүжэрэһэн фашизмын агрессивнэ хүсэнүүдтэ эсэргүү хэмжээнүүдые саг соонь абаагүй байжа, хүн түрэлтэн болбол арад зоной ами наһаар, олон гүрэнүүдэй һандаралаар тоо томшогүй ехэ үнэ түлэбэ.

Манай арад дайнда баагаар ороод, добтолгодо харюу болгон Эсэгэ оронноо хамгаалгын Агууехэ дай соносхоһон байна. Гитлеровскэ Германи гансахан манай газар дайдые эзэлхэ ба советскэ гүрэние үгы хэхэ зорилготойгоор Советскэ Союздэ добтолоо бэшэ. Гитлеризм хадаа ород хүнүүдые ба юрэнхыдөө славянуудые үгы хэхэ гээшэ зорилгомнай гэжэ соносхоһон юм. «Хамаг юумэеэ дайнда зорюулая» гэһэн Сталинска уряалаар ород арадай, мүн баһа Советскэ Союзай бусад арадуудай ажалаа шэнэдхэн табитарынь, эсэстээ, германска армиин хүсые нуга сохиторынь, зэрлигшэһэн гитлеровецүүд өөһэдынгөө эзэлһэн территоринууд дээрэ хүндэ зэбүүн харша бодолнуудаа бэелүүлхын тула юунэйшье урда тогтодоггүй байба. Энээн тухай мартаха гээшэ ямаршье эмэгүй хосорһон хэдэн миллион хүнүүдэй дурасхаалай үмэнэ, тэдэнэй үнэшэрһэн гэр бүлынхидэй үмэнэ, бухы арад зоной үмэнэ гэмтэ ябадал хэһэн болохо байна. Советскэ газар дээрэ олон һарын туршада соо дээрэмдэжэ аашалһан немецкэ булимтарагшад ба тэдэнэй союзнигууд бидэндэ хэды шэнээн ехэ материальна гарза хохидол хэһыень баһал мартажа болохогүй. Эдэ бүгэдын түлөө, түбхын түрүүндэ, дайн сэрэгэй гол гэмтэ хүнүүд харюусаха ёһотой.

Немецко-фашистска эзэмдэгшэд 1.710 город ба 70 мянга үлүүтэй тосхон ба деревнинүүдые дүүһыень гү, али зарим хубиинь һандаргаһан ба галдаһан, 6 миллион үлүүтэй гэр байшангуудые галдаһан ба һандарғаһан, мүн 25 миллион шахуу хүнүүдые гэр һуудалгүй болгоһон байна. Һандаргагдаһан ба үлэмжэ ехээр хохидоһон городуудай дунда ороной ажаүйлэдбэриин ба культурна томохон центрнүүд: Сталинград, Севастополь, Ленинград, Киев, Минск, Одесса, Смоленск, Харьков, Воронеж, Ростов-на-Дону ба бусад олон городууд байна. Гитлеровецүүд хадаа 31.850 ажаүйлэдбэриин предприятинуудые һандарғаһан ба гэмтээһэн байна, тэндэ 4 миллион шахуу хүдэлмэришэд ба албахаагшад хүдэлжэ байгаа. Гитлеровецүүд 98 мянган колхозуудые, тэрэнэй тоодо Украина ба Белоруссиин олонхи колхозуудые тоноһон ба һандарғаһан байна. Тэдэнэр 7 миллион мори, 17 миллион толгой эбэртэ бодо мал, хэдэн арбаад миллион гахай ба хонин алаһан, буляажа абаһан ба Германи худараа туужа абаашаһан байна. Арадай ажахыда ба манай гражданнуудта ушаруулһан ганса тэрэ гарза хохидол 679 миллиард түхэриг (гүрэнэй сэнгээр) болоно гэжэ Гүрэнэй Онсо Эрхэтэ Комисси тодорхойлбо.

Эдэ бухы юумые бидэнэр мартаха ёһогүйбди, ушаруулагдаһан гарза гайн зарим хубиинешье бусаахые дайн сэрэг үүдхэһэн гүрэнүүдһээ эрихэ ёһотойбди. Советскэ арадай энэ хүсэлэй үнэнтэ зүб байһаниинь арсалтагүй. Германиһаа абаха репарацинууд тухай гурбан державануудай Берлинскэ конференциин шиидхэбэринүүд хангалтатай һайнаар урагшаа ябажа үшөө шадаагүй байһые алгад гаража баһал болохогүй гээшэ.

Гэбэшье, диилдэһэн арадууд тушаа хоро үһөөнэй политика ябуулха үзэлтэн бидэнэй дунда үгы. Хоро үһөөнэй мэдэрэл, мүн доромжолуулһанай харюу абаха мэдэрэл—арадуудай хоорондохи харилсаанайшье политикада муу зөвлөгөө юм гэжэ нүхэр Сталин нэгэнтэ бэшэ зааһан байна. Бидэнэр диилдэһэн арадууд тушаа хоро үһөөнэй мэдэрэлые бэшэ, харин шэнэ агрессиин гараха ябадалые бэрхэтэй болгохо ба бии боложо болохоор байһан шэнэ агрессор хадаа арадуудай дунда үлэмжэ ехээр газаашалагдадаг байха ябадалые баримталха ёһотойбди. Үнгэрһэн сагай хоро гэмэдэл бэшэ, харин дайнай һүүлээр арадуудай эб найрамдал ба аюулгүй байдалые хамгаалха интересүүд бидэндэ шухала байна.

Бата бэхи эб найрамдал хангаха интересүүд хадаа эб найрамдалда дуратай арадууд шухала зэбсэгтэ хүсэтэй байхые эридэгынь мэдээжэ. Энэ хадаа эб найрамдал хангахын түлөө гол ехэ харюусалгые даажа байһан тэдэ гүрэнүүдтэ нэн түрүүн хамаадана. Гэбэшье эб найрамдалые хамгаалха интересүүд хадаа империализмын политика баримталдаг хилын саанахи үлүүсэ эзэрэг зарим хүнүүдэй номлодог ёһоор, агууехэ державануудые урилдуулан зэбсэгжүүлхэ гэһэн политикатай ямаршье холбоогүй байна. Энээнтэй хамта атомна энергиие бии болгохо тухай ба мүн атомна бомба тухай хэлэхэ хэрэгтэй, тэрэниие Японитой дай хэхэдээ хэрэглэһэн ябадал тэрэнэй айхабтар ехэ һүйдхэхы хүсые харуулба. Гэбэшье атомна энерги хадаа агрессиие зайлуулхын тулада гү, али эб найрамдалые хамгаалхын тулада үшөө туршагдаадүй гээшэ. Нүгөө талаһаа, ямар нэгэн ганса гүрэнэй гү, али ямар нэгэн бүлэг хэдыхэн гүрэнүүдэй мэдэлдэнь үлэмжэ байха техническэ тиимэ ехэ хэмжээнэй нюуса зүйлнүүд мүнөө үедэ байжа шадахагүй. Тиимэһээ атомна энергиие бии болгоһон ябадал хадаа энэ энергиие гүрэнүүдэй гадаадын политикын тэмсэлдэ хэрэглэхэ тушаа шуналгыешье, эб найрамдалда дуратай арадуудай өөрсэдүйн байдал тушаа оһол назагай байха ябадалыешье үргэдхэхэ ёһогүй болоно.

Мүн гадаадын зарим нэгэн интересүүдые хамгаалха зэбсэг болгон гүрэнүүдэй блок ба бүлэгүүдые байгуулха ябасал тушаа бага бэшэ шуугаан гарана. Советскэ Союз хадаа эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдтэ эсэргүү державануудай бүлэглэлгэдэ ниитэшье хабаадаагүй байха юм. Баруун тээ иимэрхүү тухэлэй һэдэлгэнүүд нэгэнтэ бэшэ хэгдэһэниинь элитэ. Урдань иимэ хэдэ хэдэн бүлэглэлгэнүүд антисоветскэ шанартай байһаниинь баһал һайса мэдэгдэнэ. Юрэдөө баруун державануудай блок ба бүлэглэлгэнүүдэй түүхэ хадаа тэдэнэр агрессорнуудые хазаарлажа барихын тулада бэшэ, харин тэд һөөргэ, агрессиие, түбхын түрүүндэ, Германиин зүгһөө дэмжэхэ ябадалда туһа хүргэһэн тухайнь гэршэлжэ үгэнэ. Эгээл иимэһээ энэ ябадал тушаа Советскэ Союзай болон эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүдэй зүгһөө һэргэг байха ябадалаа һуладхажа болохогүй.

Бухы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые һэргээн байгуулха ябадал эрнүүдай хоорондын харилсаандахи дайнай урдахи байдалые һэргээн бодхоохо ябадалда хүргөөгүй ба хүргэжэшье шадахагүй байгаа. Германи, Итали ба Япони хадаа бухыдөө уласхоорондын ажабайдалай аялга үгэжэ байдаг агууехэ державануудай состабһаа хэды нэгэн болзор соо гараба гээшэ. Тиимэ болохолоороо, тэдэ оронуудай агрессивнэ бодолой һэргэн гараха ябадалда эсэргүү гол, эб найрамдалда дуратай демократическа гүрэнүүд болон эдэ оронуудай хүгжэхэ ба дэбжэхэ ябадалда һаад хэхэгүй байһан тиимэ нэгэдэнги хяналтые союзнигуудай зүгһөө хэжэ байха үе саг соо энэнь зүйтэй байна. Хэдэ хэдэн фашистска, хахад фашистска гүрэнүүд демократическа зам тээшэ эрьежэ, мүнөө союзна гүрэнүүдтэй хани барисаанай харилсаатай болохо гэжэ оролдожо байһан ябадал хадаа Европын ээээгүй байдалда баһал бага бэшэ удхашанартай байна. Тэдэ гүрэнүүдтэ демократическа ябадалые бүхэжүүлхэ хэрэгтэ һаад хэхэгүйһөө байтагай, харин дэмжэлгэ үзүүлхэ шухала байһаниинь элитэ.

Мүн союзна оронуудай лагерьташье энэ дайн бага бэшэ хубилалтануудые хэһэн ушарые обооронгүй байжа болохогүй. Эндэ реакционно хүсэнүүд түрүүшынгээ позицинуудһаа нилээд ехээр түригдэжэ, хуушан ба шэнэ демократическа партинуудта харгы гаргажа үгэнэ. Газар эдлэхэ хуушанай помещигэй ёһо гуримые үгы хэжэ, газарыень үгытэй таряашадта үгэхэ мэтэ тиимэ социальна үндэһэн реформонууд хэдэ хэдэн европейскэ гүрэнүүдтэ болоһон байна, тэрэ хадаа реакционно фашистска хүсэнүүдэй урданайнь хүсэ шадалые унагааж, тэдэ оронуудта демократическа ба социалистическэ хүдэлөөнэй дэбжэлтые урмашуулна гээшэ. Томо ажаүйлэдбэриие национализацилха, 8 часай хүдэлмэриин үдэртэй болохо ба бусад шухала экономическа реформонууд хадаа мүнөө зарим гүрэнүүдтэ мүнөөдэрэй зорилго болон табигдаа, тэрэ хадаа Европодо ба Европоһоошье ондоо тээ демократическа хүдэлөөнэй ургажа байһан хүсэнүүдтэ шэнэ зориг ба этигэл оруулна. Реакционно хэблэлэй зарим органууд хадаа, демократическа иимэ зоригтой шударгуу реформонууд, гол түлэб, Советскэ Союзай ургажа байһан нүлөөнһөө боломо гэжэ бэшэхэ һанаатай. Иимэ аргументнүүдай үндэһэгүй байһаниинь элитэ, юуб гэхэдэ, энээнһээ уридшье иимэ шанартай проблемэнүүд Европын түрүү оронуудта амжалтатайгаар шиидхэгдэдэг байһаниинь бүгэдэндэ элитэ.

Энэ хадаа фашизмын хүсэнүүд эсэслэн усадхагдаа, тиин тэдэнии саашадаа тооншьегүй байхада болохо гэһэн удхатай бэшэ. Тааанар бултадаа сүлөөлэгдэһэн Европа тухай гурбан державануудай Крымскэ Декларациие уншаһан байнат, тэндэ иигэжэ хэлэгдэнэ: «Европодо журам тогтоохо ба үндэһэнэй экономическа байдалые шэнэдхэн һэлбэхэ ябадал хадаа нацизм болон фашизмын мүр сараае үгы хэхэ ба өөһэдынгөө дураар шэлэжэ демократическа эмхи зургаануудые байгуулха арга байдал сүлөөлэгдэһэн арадуудта олгожо үгэхөөр таарал дуулагдан бэелүүлэгдэхэ ёһотой». Крымскэ Декларациие зүбөөр дүүргэхэ ябадалые хангахын тулада үшөө ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй. Гэбэшье эдэб муу хойшолонгуудтайшье һаа, фашизмтай хэһэн дайн сэрэг хадаа илалтатайгаар дүүрэбэ.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

Агууехэ Октябрьска Социалистическэ Революциин XXVIII жэлэй ой

Московско Соведэй баярай заседани дээрэ 1945 оной ноябриин 6-да

В. М. МОЛОТОВОЙ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхинииинь 1-дэхи нюурта).

Европын политическэ агаарые сэбэрлэхэ ба антифашистска хүсэнүүдые һэргээн бодхоохо болон хээзээ-хэзээнэйхиһээ ехээр хүгжөөхэ хэрэгтэ шэнэ замуудые нээхын тула олон юумэрээ туһа хүргэһэнийнь элитэ. Иимэ байдал хадаа эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдэй интересүүдтэ таарадагынь дам жаггүй, тиин «нацизм ба фашизмын һүүлшын мүр сараае үгы хэхэ» шухала байһан мэдэрэл Европын арад зоной дунда улам ехээр бэхижэһэй гэжэ хүсэхэ хэрэгтэй.

Советскэ Союз болбол эб найрамдалда дуратай бүхы гүрэнүүдэй хоорондохи нормальна харилсаануудые бүхэжүүлхэ политикадаа ходо этигэжэ байһан юм. Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ Советскэ Союз хадаа Великобритани ба Хөлбоото Штадуудтай, Франци болон Хитадтай, Польша, Чехословаки ба Югославитай хани барисаанай харилсаануудтай боложо, мүнөө эдэ гүрэнүүдтэй бүгэдэнтэйнь шахуу дэлхэйн һүүлшын дайнда гол агрессорнууд байһан гүрэнүүдэй зүгһөө шэнэ агресси гаргажа болохо байһан ябадалда эсэргүү союз ба бэе бэедээ туһалалсаха тухай үни удаан сагай договорнуудтай болобо. Советскэ Союзда гайсан харшаар ба этигэлгүйгөөр хандаха политикаяа хаяһан бусадшье оронуудтай һайн харилсаануудые һэргээн байгуулхын тулада манай талаһаа бүхы юумэн хэгдэжэ байна. Харин улам олон гүрэнүүдтэй манай ороной худалдаа-наймаанай экономическа харилсаануудые хүгжөөжэ байһаншье ябадал энээндэ туһа боложо үгэнэ. Мүн тэдээнтэй культурнашье холбоон һайжаржа байна.

Мүнөө дайн сэрэгэй үедэ бии гуулагдаһан англо-советско-американскэ антигитлеровскэ коалициин бата бэхи байһанай шалгалта ябажа байна. Дайн сэрэгэй һүүлэй үеын шэнэ проблемэнүүдэй гараха ванс, энэ коалици хадаа шэнэ условинуудта хамтын шиидхэбэри абаха мүн тиимэ хүсэтэй ба шадабаритай байха гэшэ гү? Табан министрнүүдэй лондонско зүблөөнэй урагшагүйдэлгэ хадаа энэ талаар чилээн һэргылэмжэ болоно үгэ.

Гэбэшье англо-советско-американскэ коалицида бэрхэшээлнүүд дайнайшье үедэ байһан юм. Тэдэ гурбан державануудай коалици болбол агуехэ демократическа державануудай хани барисаае улам саашадань бүхэжүүлхэ шухала байһаниие мүн лэ хараадаа абажа, ээлжээтэ зорилгонуудаа бага ба ехэ гүрэнүүдэй бүхы антигитлеровскэ коалициин интересүүдтэ хододоо нэгэн доро бэшэшье һаа зүбөөр шиидхэжэ шададаг байгаа.

Энэ жэлдэ «Нэгэдэмэл нацанууд» гэжэ уласхоорондын шэнэ организаци сдоол байгуулагдаа. Энэ органи заци тэрэнэй ерээдүй хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдэй түлөө гол ехэ харюусалгынь бэе дээрээ даажа абаһан англо-советско-американска коалициин үүсхэлээр байгуулагдаба. «Нэгэдэмэл нацанууд» гэжэ организаци хадаа агрессида эсэргүү ябуулга хэхэ асуудалнуудта, мүн бии болоһон агрессида эсэргүүсэхэ хүсэнүүдые эмхидхэхэ талаар ямаршье шадабаригүй байшаһан Лига Нацала адли байха ёһогүй гэжэ биэндэ элитэ байгаа. Шэнэ организаци хадаа али нэгэн агуехэ державын зэбсэгынь болохо мүн лэ ёһогүй. Юуб гэхэдэ, дэлхэйн ниитэ хэрэгтэ али нэгэн ганса гүрэнэй хүтэлбэрилхы үүргэ эзэлхэ гэһэн һанаашалга хадаа дэлхэйе эзэхилжэ байха гэһэн горьдолго шэнги тарамжагүй гэшэ. Өөрынгөө нюргэн дээрэ дайнай хүндэ хүшэрые абажа гараад, фашизмые дараһан демократическа оронуудай илалта хангаһан тэдэ державануудай гансал хамтын хүсэлэлгэ, гансал тиимэ хани барисаан хадаа үни удаан сагай эб найрамдалай ашаг туһада уласхоорондын шэнэ организациин хүдэлмэриин амжалтануудта туһалха байна. Тиихын тулада һайн һайһан юрөөл хэлэхэнь бага. Эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдэй ашаг туһада иимэрхүү тухэлэй хани барисаатай байжа шадаха байһаяа харуулха хэрэгтэй. Советскэ Союз хадаа аралуудай эб найрамдал бэ аюулгүй байдалые хамгаалха ябадалай найдамтай түлгүүринь байһан ба байһааршье байжа, энээнэ хэлэ амаан дээрэ бэшэ, харин хэрэг үйлэ дээрэнь харуулхаар бэлэн байна (ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАН).

III. Советскэ гүрэнэйе саашань бүхэжүүлгэ ба советскэ демократиие хүгжүүлгэ

Германитай хэһэн дүрбэн жэлэй дайн советскэ гүрэнэй бүхы хүсэнүүдэй шалгалтань болоо. Советскэ Союз энэ шалгалтые нэрэтэй түрэтэйгөөр барижа гараба. Агуехэ, мүнхэ Ленинэй үгэнүүд дахин дахин бэелбэ габэл:

> «Өөһэдынгөө, советскэ засагые—ажалшадай засагые аршалжа байнабди гэжэ, бидэнэртэ ба бидэнэрэй үхибүүдтэ соёл культурын бүхы ашаг туһые, хүн амитанай ажалай бүхы байгуулгануудые хэрэглэхэ арга хангаха байһан илалтын хэрэгые аршалжа байнабди гэжэ хүдэлмэришэн ба таряашанай олонхидоо таняад, мэдээд ба хараад байһан тиимэ арадые хэзээдэшье илагдагүй юм». (АЛЬГА ТАШАЛГАН).

Улаан Арми болбол дайнһаа илагшын алдартайгаар гаража ерэбэ. Тэрэ хадаа зэбсэгтэ хүсэн болохо бүхэжөөд, мүн өөрынгөө советскэ дайшалхы һүлдөөр үшөө хүсэтэй болоо. Тэрээнэй зэргэнүүдһээ мүнөө хэдэн миллион хүнүүд гэртээ, амгалан ажалдаа бусажа байна, эдэнэр болбол социалистическэ байгуулалтын шэнэ дэбжэлтын агуехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ ябадалда мүнөө ороод байһан бүхы манай Эхэ орондо ба колхозууд, фабриканууд, заводуудта тон хэрэгтэй байна. Советскэ арад болбол өөрынгөө партиие тойрон урда урдынхиһаа үлүүгээр мүнөө нягтаран жагсаһан ба Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэри доро эмхитэй жагсаалнуудаараа урагшаа дабшажа ябана. Дайнай хүнэ хүшэр жэлнүүдтэ Улаан Армиие ба советскэ арадые Советскэ Союзай сэсэмэргэн ба шалгараһан вождь—Агуехэ Сталинай урагшань хүтэлжэ ябаһаниинь манай эзэл болобо. (УЛААН ЗАМУХАШАГҮЙ НЭРЬЕМЭ АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД. БУЛТАДАА БОЛОНО).

Манай ороной түүхэдэ ба бүхы дэлхэйн түүхэдэ манай армиин алдарта илалтанууд Генералиссимус Сталинай нэрэтэй орохо байна. Агуехэ вождь ба эмхидхэгшэ Сталинай хүтэлбэри доро социалистическэ об шествын хүсэнэй ёһотой бадарангые түйлахын ба бүхэрэлхэй дээрэхи манай хани нүхэдэй эрхим найдабариинь харюулхын тулада мүнөө амгалан байгуулалтада оробобди (ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАН).

СССР-эй уласхоорондын авторитедэй хэды ехээр ургаһыень бултадаа мэдэхэ байна. Энэ хадаа манай ороной сэрэгэй, экономическа ба политическэ амжалтануудай ашаар болоо гэшэ. Нэгэ жэлэй саада тээ нүхэр Сталин энээниие иигэжэ харуулһан байна:

> «Үни удаанай ба хүндэ хүшэр тэмсэлдэ урда урдаһаан хаража фашистска сэрэгүүдые дайн сэрэгэй талаар Улаан Армиин илаһантай адли, мүн советскэ тылэй ажалшад болбол гитлеровскэ Германи ба тэрэнэй туһамаршадтай хам орожо тэмсэхэ зуураа экономическа илалта түйлаһан байна».

Нүхэр Сталин мүн иигэжэ хэлээ һэн: «Дайнай ябаса соо гитлеровецүүд гансахан сэрэгэй бэшэ, мүн баһа морально-политическэ диилдэлгэдэ ороо». Манай ороной сэрэгэй-экономическа талаар лажа ургаһан ба бүхэжэһэниие дайн сэрэг бүгэдэндэ харуулба. Советскэ Союз болбол морально-политическэ талаараа бусад арадуудай нюдэндэ хэды ехээр ургаһыень дайн сэрэг мүн лэ бага бэшээр харуулаа.

Дайнай түрүүшын жэлнүүдтэ бидэнэр айхабтар ехэхэн экономическа бэрхэшээлнүүдые дабажа гараабди, тиигэбэшье манай орон героическа армияа бүхы хэрэгтэй юумэрынь, дайсанай зэбсэгые шанараараа булиһан түрүү зэргын буу зэбсэгээр хангаха шадалтай байгаа. Сэрэгэй үеын хохидол ба дутагдалнуудые тэсэжэ советскэ хүнүүд униһан малгайгаа абангүйгөөр ажаллаа, тиигэжэ бидэнэр тылдэхи манай хүдэлмэридэгшэдтэ, илангаяа шэн зоригто советскэ эхэнэрнүүдтэ ба Эхэ орондоо хизааргүй дуратай советскэ залуушуулда хүбитэ ашынь харюулха ёһотойбди. (ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАН). Энээнэй ашаар хүндэ хүшэр дайнай үедэ манай арадай ажа амидаралай хэмжээе унагаангүй барижа шадаабди.

Хүдэлмэришэн ангиин хэдэн миллион хүбүүд сэрэгтэ элсүүлэгдэжэ фронт дээрэ туласалһан байгаа. Гэбэшье, заводууд ба фабриканууд шэнэ кадрнуудаар, илангаяа эхэнэрнүүд ба залуушуулаар хүсэлдэжэ хүдэлмэрилһэн зандаа байгаа. Дайнай жэлнүүдтэ, гол түлэб, ороной зүүн районуудта үсөөн бэшэ шэнэ заводууд, электростанцинууд, шахтанууд, түмэр замууд баоигдаһан байна. Социалистическэ мурысеен ба ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тэрээнэй шэнэ формонууд түрүү хүдэлмэришэдэй ба бүхы хүдэлмэришэн ангиин гол анхаралдань хэзээшьегүй байһаар байгаа. Профессиональна союзууд ба хүдэлмэришэнэй бусад эмхинүүд хүдэлмэришэн ниитын дунда эршэтэй шанга эмхидхэлэй ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эрхилхэ байгаа. Эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэд сэрэгэй үрьынхида орходоо ехээр хүдэлмэрилһэн байха юм. Энээнэй эсэстэ хэрэн олон бэрхэшээлнүүд дабагдаһан байгаа.

Колхозно таряашад болбол дайнай жэлнүүдтэ өөһэдынгөө политическэ мэдэсэл ба хүдөө ажалдахи колхозно эмхи гуримые харуулга. Эрэгтэй эмэгтэй таряашад колхозуудта социалистическэ мурысеенэй удхашанарые мүнөө һайнаар ойлгоод, манай ороной зарим территориие немецкэ эзэмдэгшэдэй саг зууураар булян абаһан ябадалаар хүдөө ажалдамнай ушаруулһан тэрэ айхабтар ехэ гарза гайе хүсэлдүүлхын тулада тон ехэ юумэ хээ. Эдэ бүгэдэнь дайнай жэлнүүдые галха тарганай хүсэд найдамтай запастайгаар үнгэргэхэ ба ажаүйлэдбэриин шухала предприятинуудые хүдөө ажалай түүхэй эдээ хангаха арга бидэнэртэ олгоо. Илангаяа манай Улаан Армиин ехэнхеэрээ колхознигуудһаа бүридэһэн ябадалыень ойндоо абаа һаа, энэ зоримгоор хүшэ хүрэхэнь хүнгэн бэшэ байгаа.

Мүн Эхэ оронойнгоо үмэнэхи үүргэеэ советскэ интеллигенциин гүйсэдхэһэн дээрэһээнь сэрэгэй үедэхи фронт ба тылэй зорилгонуудые шиидхэжэ гараабди. Советскэ засагай жэлнүүдтэ интеллигенцимнай ямар болооб гэжэ дайн сэрэг элирхэйгээр харуулаа. Хуушан ба шэнэ интеллигенци тухай үгэ хүүр дуулдахаяа болёо. Энэ проблемэ ажабайдал соогуур шиидхэгдэжэ дүүрээ. Нилээд оленхидоо интеллигенцимнай ажахын хүдэлмэриие эмхидхэхэ хэрэгтэ, мэргэжэлтэнэй шэнэ кадрнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ, улад зоной бэеын элүүрые сахиха ба соёл культурын хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө үндэр дээдын үүргые үнэн сэхээр ба амжалтатайгаар гүйсэдхэнэ. Советскэ интеллигенци болбол өөрынгөө арадай нэрэ түрэдэ хүрэмөөр ба Эхэ орондоо үнэнөөр албаа ябуулна гэжэ мүнөө бидэнэр ехэхэн ханамжатайгаар хэлэхэ байнабди. (АЛЬГА ТАШАЛГАН).

Советскэ Союзай арадуудай хани барисаан дайнай жэлнүүдтэ бүхэжэбэ. Хэлэ бэшэг, һуудал байдал, культура ба түүхэзээ илгаатай манай олонационально гүрэн улам ехэ нягта боложо, советскэ арадууд бэе бэетэйгээ улам ехэ дүтэ хани болобо. Ондоо ямаршье олонациональна гүрэн дайнай жэлнүүдтэ бидэнэрэй түйлажа гараһан тэдэ шалгалтануудые дабажа шадахагүй байгаа. Гансахан манай гүрэн, яахадаашье хуушанай дворянско-купеческа Росси бэшэ, харин хүниинь хүнээ мүлжэхэ ёһогүй, бэе бэдээ эсэргүү ангинуудгүй, харин хүдэлмэришэн, таряашан ба интеллигенци тэгшэ эрхэтэй гражданинууд байжа нютагайнгаа хэрэгүүдыэшье, мүн гүрэнөөшье хүтэлжэ байдаг гансал тиимэ гүрэн 1941—1942 хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ немецүүдэй добтолгые тулан дабажа, нэтэрэшэһэн дайсаниие өөһэдынгөө хүсөөр бүтэ сохижо, тэрээниие газар уһан дээрэһээ хаман хаяад, тэрээнһээ гадна, харин бөгөөлшөлөгшөдһөө бэеэ сүлөөлхэ хэрэгтэнь бусад арадуудта хүсэтэ туһаламжа үзүүлжэ шадаха байгаа. Манай орон соо дарлагдаһан гү, али тэгшэ эрхэгүй арадууд бүри һаяхан, хаанта засагай үедэ, колони ба хахад колониин байдалда байһан юм. Советскэ гүрэн соо бүхы арадууд бэеэ даанхай ба сүлөөтэ национальна хүгжэлтын эрхэтэй байна, бүхы арадууд бэе бэеэ хүндэлэлсэхэ ба эбтэй байха, өөрынгөө национальна культурые хүгжүүлхэ хэрэгтэ ба юрэнхыдөө советскэ гүрэнэй саашанхи дэбжэлтын хэрэгтэ хүсэ оролдолгоёо гарһан тухайгаарынь тус тус арад бүхэнэй габьяае мэдэрхэ ябадал хүмүүжүүлэгдэдэг байна.

Манай тоогүй олон профсоюзна, үйлэдбэриин, культурна, спортивна ба хүдэлмэришэнэй бусад эмхинүүдэй эдибхи оролдолго соо, Советскэ Союзай бүхы үргэн уужам территори дээрэ сломиллион советскэ таряашадые нэгэдүүлһэн колхозуудые байгуулха ябадал соо, фабрика ба заводууд дээрэ, колхозууд ба совхозуудта, шахтанууд ба түмэр замууд дээрэ социалистическэ мурысеенэй хэлбэршэгүйгөөр дэлгэрһэн ябадал соо.—Эдэ бүхы соо болото арадай демократизмын һалбаран бадарһаниинь харагдана, иимэ демократизмые бидэнэр хуушанай сагта үзээгүйбди. Манай орондо советскэ засагай үни хада һалгааһан дарлагшад ба дарлагдагшадай анги болон хубаарһан ондоо нэгэшье гүрэндэ иимэ юумэн байха аргагүй юм. Манай ороной культурна байдалай түргэнөөр ургаһан ябадал соо ба мүнөө түрүү ба үлэмжэ культурна хуби бэлэһэн интеллигенциин өөрынгөө арадтай нииләэд, тиигэжэ советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэлые үшөө үлэмжэ дээдэ шатада ургаһан баримта соо,—эдэ бүгэдэ соо манай ороной ерээдүй байдал тушаа шэнэ һайхан этигэл найдабаринуудаар бидэндэ сог зали түрүүлһэн советскэ демократизмын шэнэ дэбжэлтые харангүй байха аргагүй. Советскэ арадууд болбол бүхы арадуудта национальна культурын хэлбэришэгүй дэбжэлтые хангаһан, национальна талантнуудые хүмүүжүүлхэ тушаа эдибхитэй анхарал табиһан ба тэгшэ эрхэтэй советскэ арадуудай ургажа байгаа хани барисаан болбол ахадүүгэй харилсан туһалалсаха ябадалые хангаһан ябадалда, эдэ бүгэдэнь хуушан Россида байгаагүй ба монархиишье гуримай байхада, республикыншье гуримай байхдаа ондоо оронуудта үгы байһан юм,—эдэ бүхы ябадалда бидэнэр советскэ демократиин хамагые илагша хүсые, арадуудай бодото прогрессивнэ хүгжэлтэдэ тэрээнэй угаа ехэ удхашанартай байһаниие харанабди. Советскэ демократизмын элсүүлхы хүсэн ба шэн баатаршалгада зоригжуулдаг советскэ патриотизм болбол дайнай жэлнүүдтэ илангаяа үзэгдэбэ. Манай ороние хоёрдахи зэргын гүрэнүүдэй зэргэдэ оруулха ябадалһаа аршаһан Октябрьска революциин ашаар дворянско-буржуазно-помещигүүдэй гуримда баригдаһан арадуудай хүсэн сүлөөлэгдэһэн ба Соведүүдэй засагай үндэһэн дээрэ урдань үзэгдөөгүй хүгжэлтын арга-боломжонуудые олоһон ябадалдань советскэ хүнүүд зоритой байна. Тиимэ дээрэһээ фашизмые илаһан манай илалта соо бидэнэр мүн хамта советскэ демократиин агуехэ илалтые харанабди.

Дайнай ябаса соо советскэ хүнүүд оронойнгоо хилын саана алхажа холо ошохо ёһотой байба. Фашизмын үсэд эсэргүүсэлтэ болбол хэдэн хари гүрэнүүдэй газарта орожо, тэдэнэй тосхонууд ба городуудай байдалые дүтэһөө үзэхэ ба баруун тээ Вена, Будапешт, Берлин мэтын столицанууд хүртэр ошохо ябадалда манай сэрэгүүдые баадхаба. Эдэ бүхы гүрэнүүдтэ, тэрэ тоодо мүн үсэгдэр фашизмын тала барижа байһан гүрэнүүдтэ, советскэ хүнүүд болбол ажалшан ангинуудтай ба демократическа нюурнуудтай хялбараар үгэеэ ойлголсоһон байна. Фашизмын барлагуудай лагерьта байһан ба фашистска засагаар дэмжэгдэһэн обществын өөрйдэ байһан үсэгдэрэйнгөө дайсадые хани хүнүүд гэжэ хараха ябадал советскэ хүнүүдтэ байгаагүйнь лабтай. Бусад арадуудай байдалтай танилсаха гэшэ манай хүнүүдтэ туһа болохо ба тэдэнэй дуулаһан юумые элирхэйлжэ үгэхэнь дамжаггүй. Зүгөөр, советскэ хүнүүд гэртээ бусахадаа Эхэ орондоо ба советскэ засагтаа ами бэеэ үгэхэ үшөө ехэ халуун сэдьхэлтэйгээр ерэдэгынь һонирхолтой байна. (ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД).

Советскэ засаг болбол арад зондо дүтэ байһаараа хүсэтэй байна. Парламентска демократиһаа илгаатай юумэнь гэхэдэ, советскэ демократи хадаа ёһотой арадай шанартай байна. Шэнэ түхэлэй гүрэн болохо советскэ гүрэндэ хуушан түхэлэй гүрэнүүдтэ таарахагүй зорилгонууд тудадаг байха юм. Жэшээнь, советскэ гүрэнэй үүргэ соо бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай ашаг туһые хамгаалха ябадалда, арадуудай хоорондо хани барисаа ба харилсан туһалалсаха ябадалые тогтоолгодо арад зониие политическээр хүмүүжүүлхэ зорилгонууд ородог юм, энэнь дайнай һүүлдэшье мартажа болохогүй байһан фашизмын шэнэ агресси бэлэдхэхэ ба һэргээн бодохо али бүхы һэдэлгэнүүдые гансал үгы болгохо тэды бэшэ, харин тэдэ һэдэлгэнүүдые элирхэйлэн һэргылхэ шухал байһаниие хараална. Манай хэблэл газетэнүүдтэ хүниие адаха, тоноха ба хүсэрхэн доромжолхо ябадалые һайрхадаггүй, тэрээн шэнги яһатан ба нацануудай дунда үһөө хорохо антисемитизм гэхэ мэтые номлохо ябадал Советскэ Конституциин ёһоор гэмтэ хэрэг гэжэ харагдадаг байна. Советскэ демократиин условиде энэ мэтын «хаһалтанууд» таараха юм, ушарынь хадаа зарим гүрэнүүдтэ иимэ юумэнүүд тон нүгөө талаараа үзэгдэдэг байнабшуу. Зарим оронуудта үгын ба хэблэлэй сүлөө эрхэ гэшэ ямар байнаб гэхэдэ дэлхэйн агресси ба фашизмын урдань хэгдэһэн аашын түлөө бүхы дэлхэйн арадуудай гасалан зоболон ба шуһанайнгаа айхабтар ехэ сэнгээр түлэһэншье һаань, агресси ба фашизмын бузагай муухай пропагандые ябуулхын тулада фашизмын бэеэ худалдаһан зарсанар багшье умдэдэггүй байха юм. Арадые политическээр хүмүүжүүлхэ зорилгые бэедээ абаха хүсэн гүрэн болгондо байдаггүй, тиигээд энээниие фашистска гүрэнэй гартаа абахалаарынь арадай духовно байдалые, культура ба эрхэнүүдые хүсөөр доромжолхоһоо бэшэ, ондоо юумэ гарадаггүй байна. Советскэ демократиин булюу байһан ушарые Советскэ Союз дайнай жэлнүүдтэ илангаяа элеэр харуулаа. СССР болбол дайнай шалгалтануудай гал дундуур гаража, бодото арадай гүрэн болон үшөө ехээр бүхэжөө. Манай орондо арадые политическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгэй түлөө тусхай харюусалга большевистскэ партида даалгагдадаг. Энэ хэрэгтэ олоһон амжалтануудаараа бидэнэр, хамагай түрүүн, манай агуехэ партида үялгатайбди. Тиимэ дээрэһээ советскэ арад болбол большевистскэ партиин вождь тухай хэлэһэн үгэнүүдтэе гүнзэгы удха оруулдаг, тиигэжэ: «Манай багша, манай эсэгэ, манай вождь—нүхэр Сталин» гэжэ гүнзэгы мэдэрэлтэйгээр ба угаа ехэ инаг сэдьхэлтэйгээр хэлэдэгбди. (НЭРЬЕМЭ ЕХЭ, ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАН. БУЛТАДАА БОДОНО).

Бидэнэр СССР-эй Верховно Соведтэ хэхэ шэнэ һунгалтануудта дүтэлжэ ябанабди. Бүгэдэниитын шэнэ һунгуули болбол Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуехэ дайнда советскэ гүрэнэй түйлаһан бүхы шалгалтануудай һүүлээр хэгдэхэнь. Манай арад болбол эдэ жэлнүүдтэ олоһон айхабтар ехэ политическэ дүршэлтэйгөөр, Эхэ оронойнгоо хуби заяан тухай, Европодо ба бүхы дэлхэйдэ болоһон событинууд тухай олон юумэ бодожо һунгалтын хайрсагуудта ерхэнь гэшэ. Большевистскэ парти болбол партийнабшэ үргэн олон советскэ эдибхитэдтэй хамта энэ һунгалтануудта бэлэдхэжэ, энээндэ советскэ демократиин шухала үзэгдэл ба манай арадые батаар нэгэдүүлхэ ба советскэ гүрэниие саашадань бүхэжүүлхэ үшөө нэгэ хүсэтэ зэбсэг байһаниинь харуулха байна.

IV. Амгалан сагай байгуулалтада оролго ба манай зорилгонууд

Манай орон амгалан сагай байгуулалтада шэлжэн оробо. Бүхы арадай үмэнэ агуехэ шэнэ зорилгонууд табигдаба.

Бидэнэр болбол СССР-эй составта ороһон шэнэ территоринуудташье шухала хэрэгтэй анхарал табиха байхабди. Манай орондо сумэрэн ороһон дайсан болбол Баруун Украина ба Баруун Белоруссиин байгуулалтада ёһото анхарал табиха ябадалдамнай һаад хэһэниинь мэдээжэ, тэдэнүүд дайн сэрэгэй урда тээ Советскэ Союзай составта бүри богонихон саг соо байһан юм. Мүнөө Польшатай хэһэн договорой ёһоор, шэнэ советско-польско хилэ тогтоогдонхой. Энээнэй эсэстэ белоруссуудай һуужа байһан бүхы территоринууд нэгэдэмэл Советскэ Белоруссида хододоо нэгэдхэгдэнхэй, тэрэ болбол сүлөөтэ национальна хүгжэлтынгөө замаар найдамтайгаар урагшаа ябажа шадахал. Чехословакитай хэһэн договорой хүсөөр, Закарпатска Украинашье, эсэстэ, манай гүрэнэй составта еронхойнь мэдээжэ ба мүнөө советскэ Украина хадаа украинска территориие хүсэд нэгэдүүлээд байна, энээн тухай манай ахадүү-украинецүүд үеын үедэ оролдоог байһан юм. Румынитай хэһэн договорой ёһоор, советскэ Молдави болбол молдаван зоной ажаһуудаг территоринуудые тэрэшэлэн хүсэд нэгэдүүлэнхэй, тиин тэрээнэй саашанхи национальна хүгжэлтын аргаболомжые үргэнөөр бии болгобо гэшэ. Тэрэшэлэн Кенигсбергын областьнуудые Советскэ Союзтай нэгэдхэһэн дээрэһээ манай өөсной баруун хилэ үргэн ехэ болоо, энэ болбол Балтийска далай соо уһанай хүлдэггүй һайн порт эзэлхэ арга бидэндэ олгобо. Прибалтикада советскэ Литва, советскэ Латви, советскэ Эстони һэргээн болхоогдоо. Мүнөө байгаа манай баруун хилын шэнэ шарайнь иимэ байна гэшэ энэ болбол Советскэ Союзай аюулгүй байдалые хангаха талаар шухалын шухала удхашанартай байна.

Баруун-хойто зүгтэ бидэнэр болбол Финляндитай хилэлһэн манай хилые 1940 оной советско-финскэ эб найрамдалай договортой таарууллан һэргээн бодхообди. Тэрээнһээ гадна хойто зүгтэ Печенгын (Петсамо) оршоной территори Советскэ Союзда бусаагданхай.

Эсэстээ Алас Дурна зүг тухай. Эндэ Сахалинай урда хуби болон Курильска аралнууд Советскэ Союзда шэлжэн ороно, энэ болбол зүүн зүгтэ Советскэ Союзай аюулгүй байдалда шухала удхашанартай байна. Маньчжуридахи түмэр зам дээрэ манай гүрэнэй эрхэнүүдые һэргээн бодхоохо тухай, мүн тэрэшэлэн Маньчжуриин урда хубидахи Порт-Артурай ба Дальниин оршонуудта манай эрхэнүүдые һэргээн бодхоохо тухай һануулан хэлэхэ хэрэгтэй болоно.

Эдэ бүхы оршонуудта, мүн тэрэшэлэн Финляндиин территори дээрэ Порккала-Уддадахи манай уһан сэрэгэй баазын оршондо бидэнэр ёһото анхарал табиха ёһотойбди. Шэнэ советскэ территоринууд тухай хэлэгдэжэ байгаа юм хаһаань, тэдэнүүдтэ манай гүрэнэй зүгһөө ехэхэн анхарал табихые эригдэнэ. Дайсанай арминуудай саг зуурын эзэмдэлгэдэ байһан советскэ территоринууд тушаа хойшолуулшагүй зорилгонуудые болохыеэ түргэнөөр шиидхэхэ ёһотойбди. Немецүүд һандаргадаһан хэдэн олон городуудые болон һандаргагдаһан ба тоногдоһон хэдэн мянган тосхонууд ба деревнинүүдые орхёод арилһан байна. Булимтарагшадые үлдэн намнаһанай удаа дары тэндэ хаа-хаанагүй һэргээн бодхоолгын хүдэлмэри эхилһэн байгаа. Гэбэшье даб дээрэ хэрэгэй миия баганхи хубинь дүүргэгдэнхэй. Бүхы советскэ арадай, бүхы советскэ республиканuудай хүсэн оролдолгонуудынь тэдэ районуудай ажахын ба культурна ажабайдалые айхабтар түргэнөөр ба хүсэд дүүрэн һэргээн бодхоохо ябадалда зорюулагдаһан байха ёһотой. Заводууд ба фабрикануудые һэргээн бодхоолго, колхозууд, машинно-тракторна станцинууд ба совхозуудые һэргээн бодхоолго, һургуулинууд ба больницануудые һэргээн бодхоолго болон тэдэ газарнуудай городской ба хүдөөгэй ажаһуугша бүхэнэй дахяад гэр һуудалтай болохо ба өөрынгөө булэдэ зохёон түбхинэхэ аргаболомжо олгохын зорилгоор гэр байрануудые шэнээр бариха гэшэ манай хойшолуулшагүй хэрэг болоно.

Дайн сэрэгтэ ябаад мүнөө гартаа бусажа байһан хүнүүд тухай анхарал, мүн тэрэшэлэн инвалидууд тухай анхарал, Улаан Армиин сэрэгшэдэй үнэшэрһэн булэнэр тухай анхарал хадаа советскэ ба профсоюзна, партийна ба комсомольско организацинуудай, мүн тэрэшэлэн колхозууд ба тэдэнэй деревнидэхи организацинуудай шухалын шухала үялга мүн гэжэ тоолохо хэрэгтэй байна. Бидэнэр болбол энэ харюусалгата зорилгые амжалтатайгаар дүүргэхын ба дайнай шархануудые болохысоо түргэнөөр эдэгээхын түлөө хамаг юумые хэхэ ёһотойбди. Үшөө нэгэ хойшолуулшагүй зорилго иимэ байна гэшэ.

Мүнөө бидэнэр дайнай урда тээхи оронойнгоо ажахын хүгжэлтын хэмжээе хэдэхэн жэл соо ехэхэнээр үлүүлхын ба бүхы арад зоной ажабайдалай хэмжээе ехэхэнээр дээшэлүүлхэ ябадалые хангахын зорилгоор арадай ажахые хүгжөөхэ тушаа үндэһэн зорилгые шиидхэхын хойноһоо хам оролсохо ёһотойбди. 1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын табанжэлэй түсэбые, мүн тэрэшэлэн түмэрзамай транспортые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын тусхайта түсэбые табиха тухай парти ба правительствын һаяхан тунхаглаһан шиидхэбэриин ушар удхань энээндэ байна. Манай гүрэнэй хүсэн шадалые байгуулһан ба манай илалтые хангаһан Сталинска табанжэлнүүдэй хүсые манай арад һайса мэдэхэ. Ороноо металл нүүрһэн, нефть, паровозууд, вагонууд, тракторнууд, хүдөө-ажалай машинанууд, автомобильнууд, элдэб суднанууд, электростанцинууд болон бусад олон юумэнүүдээр хангахын түлөө хүндэ ажаүйлэдбэриие шэнээр хүгжөөхэ ябадал бидэндэ хэрэгтэй. Тосхонууд ба городуудай арад зон болбол үргэн хэрэглэлэй эд бараа ехэхэнээр элбэгжүүлхые, мүн тэрэшэлэн эдээ хоолой продуктнуудаар хангаха ябадалые һайжаруулхые хүлеэжэ байнал. Колхозуудай хэрэгсэлнүүдые ба хүдөө-ажалай эрилтэнүүдые хангаха ябадал хэзээ хэзээнэйхиһээ шухала болоо. Манай культурна эрилтэнүүд үргэһэн ба элдэб олон янзын болоһон байна. Оронной оборонын хэрэгсэлнүүдые, Улаан Армиин хэрэгсэлнүүдые ба Уһан-Сэрэгэй Флодой хэрэгсэлнүүдые ёһотоорынь хангаха гэһэн мүн ехэхэн уялганууд тухай минута соошье мартажа болохогүй. Манайда ажалгүйшүүл үгы ба бии болохошьегүй. Манай орон дотор бултадаа ажалтай, юундэб гэхэдэ манай гүрэн ажалшадай гүрэн гэшэ. Советскэ хүнэй ажалай бүтээсэ ба тэрэнэй хүдэлмэриин шанар үлэмжэ һайн үрэ дүн үгэхынь түлөө ажаүйлэдбэридэ, хүдөө ажалда, транспорт дээрэ ба манай бүхы учреждениинүүдтэ ажалые хайшан гэжэ үлэмжэ зүбөөр эмхидхэхэ тухай үлүү ехээр бодожо үзэхэ ёһотойбди.

Манай үедэ үндэр техникын ба үйлэдбэридэ науке үргэнөөр хэрэглэхэ ябадалай, мүн тэрэшэлэн атомна хүсэн ба бусад агуехэ техническэ шэнэ зүйлнүүдые нээжэ хэрэглэхэ аргын олдоод байхада ажалай түсэбүүд соо техникын асуудалнуудта, манай ажаүйлэдбэриин техническэ хэмжээе дээшэлүүлгын ба үндэр мэргэжэлтэй техническэ кадрнуудые бии болгоогын асуудалнуудта хамагай түрүүшын анхарал табигдаһан байха ёһотой. Бидэнэр болбол ажаүйлэдбэриин ба арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи мүнөө үеын бүхэдэлхэйн түйлалтануудтай зэргэшэхэ ба советскэ наука болон техникын бүхы хэмжээгээрээ урагшаа дабшахын түлөө эрхэ байдалнуудые хангаха ёһотойбди. Дайсан болбол манай амгалан байдалай творческо хүдэлмэридэ һаад ушаруулаа. Гэбэшье бидэнэр хэрэгтэй болоһон хэбээрынь бүхыдэнь хүсөөхэбди, манай ороной сэсэглэн мандаха ябадалые түйлахашьебди. Манайда атомно хүсэншье, бусад олон юумэшье бии болохо. (НЭРЬЕМЭ ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД. БУЛТАДАА БОДОНОД). Эдэ зорилгонуудые шиидхэхын түлөө бүхы манай эсэшэгүй большевистскэ хүсөөр, советскэ хүнүүдэй бүхы эршэтэй хүсөөр орооыбди. Бидэнэй нүхэр Сталинай һургаалтал аалиар хүдэлмэрилээбди! (НЭРЬЕМЭ АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД).

Эсэстээ манай гадаада политическэ зорилгонууд тухай. Советскэ Союз болбол эб найрамдал тухай ба бүгэдэниитын эб найрамдалай болон уласхоорондын үнэн сэхэ харилсаануудай туһада бусад оронуудтай хани барисаан тухай оролдолгые ходоо түрүүшын зэргэдэ табидаг байгаа. Даб дээрэ бидэнэр «гүрэнүүдэй системэ» соо ажаһуунабди, фашизмын ба империалистическэ агрессиин үндэһэнүүд газар дээрэһээ эсэслэн үшөө хобхологдон хаягдаадүй, эб найрамдалые шэнээр эбдэжэ болохо ябадалнууд тушаа манай һэрэмжэ һулэрха ёһогүй, тиихэдэ эб найрамдалда дуратай державануудай хани барисаае бүхэжүүлхэ тухай анхарал оролдолго хадаа урда мэтэшэлэн манай шухалын шухала зорилго болохо байна.

* * *

МАНАЙ ИЛАЛТЫЕ БҮХЭЖҮҮЛЖЭ АБАХА гэһэн зорилгоһоо ондоо үлүү шухала зорилго манайда үгы, тэрээниие бидэнэр нугаршагүй хатуу тэмсэл соо түйлаабди, тэрэмнай манай ороной шэнэ агуехэ дэбжэлтын ба манай арадай ажабайдалай хэмжээе саашадаа дээшэлүүлхэ замые нээгээ. Социалистическэ байгуулалтада иимэ хэмжээнэй перспективэнүүд ба Советскэ Союзай хүсэнүүдэй сэсэглэн һалбарха иимэ арга-боломжонууд үшөө хэзээшье манай урда байгаагүй һэн. Манай арад өөрынгөө агуехэ хэрэгтэ, агуехэ Октябрьска социалистическэ революциин хэрэгтэ дүүрэн этигэнэ. (ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД).

Советскэ арад—илагша-арад, тэрэнэй Улаан Арми ба Уһан-Сэрэгэй Флот мандаха болтогой! (ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД).

Манай Агуехэ Эхэ орон, Октябрьска революциин Эхэ орон мандаха ба сэсэглэн һалбарха болтогой! (НЭРЬЕМЭ, ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД).

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительство мандаха болтогой! (НЭРЬЕМЭ, ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД).

Манай илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ—Ленин—Сталинай парти мандаха болтогой! (НЭРЬЕМЭ, ҮНИ УДААН АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД).

Советскэ арадай вождь агуехэ Сталин мандаха болтогой! (ОВАЦИЯ ОРОЬСОН. НЭРЬЕМЭ ҮНИ УДААН ЗАМУХАШАГҮЙ АЛЬГА ТАШАЛГАНУУД. БУЛТАДАА БОЛОНО. «АГУУЕХЭ СТАЛИНДА—УРА!» ГЭҺЭН ХАШХАРАЛДААНУУД БОЛОНО).

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГАЛСАНОВ

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35 (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Үнэн), ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23 АТС—1.80 зам. ответ. редактора—7.89, ответ. секретаря—3.23. отделов: партийной жизни и промышленности—7.89, сельского хозяйства—6.03, писем и переводов—6.03 (2 зв.); объявлений—2.64 (2 зв.).

Н—00479. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500